

Μνήμων

Τόμ. 11 (1987)

ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Mnimon Mnimon

doi: [10.12681/mnimon.629](https://doi.org/10.12681/mnimon.629)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Mnimon, M. (1987). ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ. *Μνήμων*, 11, 418-423.
<https://doi.org/10.12681/mnimon.629>

ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Α' Όμιλίες - συζητήσεις

Οι παρακάτω όμιλίες - συζητήσεις έγιναν δημόσια στα γραφεία της ΕΜΝΕ, Ίσαύρων 29, κατά την περίοδο Οκτώβριος 1985 - Μάιος 1987. Οι όμιλητές παρουσίασαν ειδικά θέματα γύρω από τις πρόσφατες μελέτες τους και ανέπτυξαν τα προβλήματα που αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια της έρευνάς τους, με σκοπό να εξεταστούν αυτά στη συζήτηση που ακολουθεί μετά από κάθε όμιλία. Σε άλλες περιπτώσεις, οι όμιλητές έθεσαν προβλήματα θεωρητικά και μεθοδολογικά και συζήτησαν ερωτήματα των παρευρισκομένων.

9-10-1985: Λεωνίδα Καλλιβρετάκης, *Βιογραφώντας τον Gustave Flourens (1838-1871)*

23-10-85: Έφη Άβδελᾶ, *Μισθωτές σχέσεις και φυλετικός καταμερισμός της εργασίας: οι γυναίκες δημόσιοι υπάλληλοι στον μεσοπόλεμο*

6-11-85: Ίωσηφ Σολομών, *Χῶρος και πειθαρχία στο πρωτοβάθμιο ελληνικό σχολείο (19ος αιώνας)*

20-11-85: Κατιάνα Μίχα, *Μερικές απόψεις για τις ελληνογαλλικές σχέσεις στην περίοδο του μεσοπολέμου*

4-12-85: Άνοιχτή συζήτηση: *Ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1821: ἀνάγκη γιὰ καινούριες προσεγγίσεις*

18-12-85: Ρίκα Μπενβένιστε, *Δικαστικά ἀρχεῖα καὶ ἱστορία*

8-1-1986: Χάρης Καμπουρίδης, *Ἡ «Μικρὸς ἥρωας» καὶ ἡ παρέα του: ἡ παιδικὴ παραλογοτεχνία στὴν Ἑλλάδα (1945-1967) καὶ ἡ ἐξέλιξη τῶν ἀφηγηματικῶν μοντέλων της*

22-1-86: Γιῶργος Μαργαρίτης, *Οἱ δεισιδαιμονίες καὶ ἡ μαγεία στὸν ἐλληνικὸ χῶρο κατὰ τὴν τουρκοκρατία: τεκμήρια τῶν ξένων περιηγητῶν*

29-1-86: Δημήτρης Κυρτάτας, *Παραζμὴ τοῦ δουλοκτητικῶν συστήματος στὸν ἀρχαῖο ἐλληνικὸ κόσμο*

12-2-86: Νίκος Παντελάκης, *Ἡ φυσιογνωμία τοῦ Ἑλληνα ἀξιωματικοῦ τοῦ στρατοῦ ξηρᾶς (1950 - 1974)*

26-2-86: Χρήστος Λοῦκος, *Τὰ «ἐκθετα» στὴν Ἑρμούπολη: στοιχεῖο γιὰ τὴν παθολογία μιᾶς κοινωνίας;*

12-3-86: Θύμιος Νικολαΐδης - Ἡλίας Ἀθανασιάδης - Θεόδωρος Μπεγράκης, *Γιὰ τὸν καταρτισμὸ ἑνὸς Λεξικοῦ ἐλληνικῶν ἐπιστημονικῶν ὄρων (1700 - 1821)*

26-3-86: Μαργαρίτα Δρίτσα, *Ἡ συμβολὴ τῶν προσφύγων στὴν ἐκβιομηχάνιση κατὰ τὸν μεσοπόλεμο*

- 9-4-86 : Έρη-Λουτζα Σταυροπούλου, *Παναγιώτης Πανᾶς* ἕνας ριζοσπάστης ρομαντικός
- 23-4-86 : Μιχάλης Ρηγίνος, *Μισθολογικές διαφοροποιήσεις καὶ ὀργάνωση τοῦ ἐργοστασιακοῦ χώρου (1900 - 1936)*
- 28-5-86 : Όντὲτ Βαρώων. Ἑλληνικός νεανικός τύπος, 1940 - 1945. Πρώτη προσέγγιση
- 8-10-86 : Ἀλὴ Σιδέρη, *Ἑλληνες φοιτητὲς στὸ πανεπιστήμιο τῆς Πίζας ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ 19ῦ αἰῶνα ὡς τὸ 1860*
- 15-10-86 : Προκόπης Παπαστράτης, *Ἡ πρόταση γιὰ βαλκανικὴ ἐνότητα, ἐναλλακτικὴ λύση*
- 22-10-86 : Σπύρος Ἀσδραχάς, *(Ἐνάγκη στῆναι); Γνώσεις, ἐδρυμάθεια καὶ νέες μέθοδοι*
- 5-11-86 : Νίκος Μέλιος - Ἀπ. Παπαδόπουλος, *Τὸ Κοινοὶδικὸ ζήτημα. μιὰ πρώτη προσέγγιση*
- 3-12-86 : Ἀντώνης Λιάκος, *Τὸ Διεθνὲς Γραφεῖο Ἐργασίας καὶ ἡ διαμόρφωση τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς στὴν Ἑλλάδα*
- 17-12-86 : Βάσω Θεοδώρου, *Διαθῆκες ὁμογενῶν*
- 14-1-1987 : Ἐλένη Βαρίκα, *Οἱ ἀπαρχὲς τῆς γυναικείας συνείδησης στὴν Ἑλλάδα τοῦ 19ῦ αἰῶνα (1833 - 1908)*
- 21-1-87 : Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης, *Ἡ σχολικὴ βιβλιοθήκη τὸν 19ῦ αἰῶνα*
- 28-1-87 : Νέτα Ἀποστολίδου, *Ὁ Παλαμᾶς ἱστορικός κριτικός τῆς λογοτεχνίας*
- 11-2-87 : Λιζιάνα Δελβερούδη, *Ἡ νεοελληνικὴ ἐλαφρὰ κωμωδία (1940-1970)*
- 25-2-87 : Γ.Π. Σαββίδης, *Ἐκδοτικὰ προβλήματα νεοελλήνων συγγραφέων*
- 4-3-87 : Εὐγενία Δρακοπούλου, *Ἐδρετήριο ἐλλήνων ζωγράφων μετὰ τὴν Ἄλωση*
- 18-3-87 : Εὐη Καρούζου, *Ἀγροτικὲς ἐκμεταλλεύσεις καὶ ἐνυπόθηκη πίστη, 1860 - 1890*
- 1-4-87 : Παντελῆς Καρέλλος, *Ὁ ἐποικισμὸς τῶν Σλάβων στὴ νότια Βαλκανικὴ μέσα ἀπὸ τὰ βυζαντινὰ κείμενα*
- 8-4-87 : Γ. Πίκουλας, *Τὸ ὀδικὸ δίκτυο στὴν τουρκοκρατία. Τριπολιτσά - Μεσσηνία - Λακωνία. Σκέψεις γιὰ μιὰ ἀρχαιολογία τῶν νεωτέρων χρόνων*
- 29-4-87 : Ἀπόστολος Δούρβαρης, *Τὸ λαϊκὸ μυθιστόρημα*
- 13-5-87 : Ἀλέξης Κράους, *Τὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τοῦ Συλλόγου τῶν Ὑπαλλήλων τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας*
- 20-5-87 : Ἀλέξανδρος Κύρτσης, *Ἀστικός ἐκσυγχρονισμὸς καὶ διάνοηση στὴν Ἑλλάδα τοῦ 20ῦ αἰῶνα. Μεθοδολογικὰ προβλήματα ἐνὸς ἐρευνητικοῦ προγράμματος*

27-5-87 : Δήμητρα Σαμίου, *Τὰ πολιτικά δικαιώματα τῶν Ἑλληνίδων 1864-1952: βασικὲς ὑποθέσεις*

Β' Ὁργάνωση Διήμερων συζητήσεων

1. *Ἡ διαδασκαλία τῆς Ἱστορίας στὴ Μέση Ἐκπαίδευση*
(Ἀθήνα, 9 καὶ 10 Μαΐου 1986)

Στὸ σχετικὸ πρόγραμμα σημειωνόταν :

«Ἡ σκέψη γιὰ τὴν ὀργάνωση αὐτοῦ τοῦ Διήμερου πῆγασε ἀπὸ τὴν πεποιθση ὅτι ἡ γνώση τοῦ παρελθόντος ἔχει νόημα ὡς δράση καὶ στάση ζωῆς, καὶ στηρίχτηκε στὸ γεγονὸς ὅτι ὁ λόγος ποὺ οἱ ἐπιστήμονες ἱστορικοὶ προσπαθοῦν νὰ ἀρθρώσουν στὸν τόπο μας εἶναι ὄριμος πιά νὰ δοκιμαστεῖ καὶ ἔξω ἀπὸ τοὺς χώρους, ὅπου κατὰ παράδοση παράγεται. Ἡ σχετικὴ πρόταση σκοπεύει στὸ ἀνοιγμα ἀκριβῶς πρὸς τὸ σχολεῖο, ὅπου κυρίως καὶ συνηθέστατα μόνον, γιὰ λόγους κοινωνικὰ καὶ ἱστορικὰ ἀνιχνεύσιμους, ἀποκτᾶται καὶ διαμορφώνεται ἡ ἱστορικὴ παιδεία τῶν νεοελλήνων. Παράλληλα, θεωροῦμε ὅτι, μέσα σὲ συνθήκες ἀληθινῶν ἢ ὑποτιθέμενων ἀλλαγῶν στὴν ἐκπαίδευση, τὸ σχολεῖο διατηρεῖ μιὰ δυναμικὴ, ποὺ πρέπει νὰ ἀναζητεῖται, νὰ σταθμίζεται καὶ νὰ ἀξιοποιεῖται. Μέσα στὸ πλαίσιο, λοιπόν, αὐτὸ ἢ μὲ ἐπιστημονικοὺς ὅρους συζήτηση γύρω ἀπὸ τὴ διδασκαλία τῆς ἱστορίας στὴ Μέση Ἐκπαίδευση κρίθηκε ἐπίκαιρη, καθὼς ὁ ἐπιστημονικὸς λόγος φαίνεται ἐκεῖ νὰ ἀγνοεῖται σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς, μὰ περισσότερο ἐπειδὴ τὰ μηνύματα τῶν καιρῶν σχετίζονται μὲ τὴν ἐγγενῆ ἀμνησία τῆς κοινωνίας μας.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, εἶναι προφανὲς ὅτι σὲ μιὰ τέτοια συζήτηση δὲν μπορεῖ νὰ ἔχουν ἀποψη μόνον οἱ ἱστορικοί. Ἡ διδακτικὴ πράξη ἔχει τὴ δική της λογικὴ, ποὺ συχνὰ αὐτονομεῖται ἀπὸ τὸ ἀντικείμενό της. Ἔτσι, δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐξεταστεῖ τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενό του. Χρειαζέται νὰ μελετηθεῖ καὶ ὁ προσφορότερος τρόπος γιὰ τὴ διδασκαλία του —καὶ ἐδῶ ἀσφαλῶς περιμένουμε νὰ ποῦν πολλὰ ὅσοι ἔχουν τὴν ἐμπειρία τῆς σχολικῆς πραγματικότητας μετέχοντας σ' αὐτὴν ἢ ἀναλύοντάς την ὡς εἰδικοί ἐπιστήμονες. Αὐτοί, ἄλλωστε, οἱ τελευταῖοι ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ κατανοήσουν ἀμεσότερα πῶς τελικὰ λειτουργεῖ τὸ συγκεκριμένο μάθημα.

Ἡ Ἐταιρεία Μελέτης Νέου Ἑλληνισμοῦ μὲ τὴν ἀπόφασή της νὰ διοργανώσει αὐτὸ τὸ Διήμερο ἐπιχειρεῖ νὰ θέσει πρὸς συζήτηση τὸ ὑπάρχον πρόβλημα τῆς ἱστορικῆς παιδείας στὴ χώρα μας καὶ νὰ συμβάλει ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῶν ἱστορικῶν στὴν ἀντιμετώπιση μιᾶς ἀπὸ τίς διαστάσεις του. Ἡ ἐπίλυσή του, διαδικασίᾳ σίγουρα μακροπρόθεσμῃ καὶ ἀσφαλῶς ἐπίπονη,

ἀπόκειται σὲ ὅλους, ὅσοι, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἱστορικῶν, πιστεύουν ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς Ἱστορίας στὸ σχολεῖο μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ἔχει πολιτισμικὴ ἐμβέλεια εὐρύτερη τῶν σχολικῶν ὁρίων».

Οἱ 20 εἰσηγήσεις (καθηγητῶν Πανεπιστημίου, ἱστορικῶν, καθηγητῶν στὴ Μέση Ἑκπαίδευση, κ.ἄ.) κατανεμήθηκαν σὲ τρεῖς θεματικὲς ἐνότητες :

Προθέσεις καὶ ἐφαρμογές

Χριστίνα Κουλοῦρη, *Διδασκαλία τῆς ἱστορίας καὶ ἐθνικὴ ἀρωγὴ (1830-1914)*

Γιάννης Γιαννόπουλος, *Ἡ διδασκαλία τῆς ἱστορίας. Θεωρία καὶ πράξη*

Φ. Κ. Βῶρος, *Μεθοδεύσεις κακοπαιδείας στὸν τομέα διδασκαλία τῆς ἱστορίας*

Θωμᾶς Μπεχλιβάνης, *Ἡ ἱστορία στὴ Μ.Ε. μέσα ἀπὸ τὰ ἀναλυτικὰ προγράμματα, ἀπὸ τὴ μεταρρύθμιση μέχρι σήμερα*

Σοφία Ματθαίου, *Κατευθύνσεις στὴ διδασκαλία τῆς ἱστορίας*

Θεόδωρος Γ. Παπακωνσταντίνου, *Παιδαγωγικὰ ἐρωτήματα σχετικὰ μὲ τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας*

Μπάμπης Νοῦτσος, *Ἱστορία καὶ κοινωνικὴ ἐπιλογή*

Συζήτηση

Τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας ἀπὸ διαφορετικὲς σκοπιεῖς

Ἄθνασία Μπάλτα - Ἑλένη Φουρναράκη, *Ἡ χρῆση καὶ ἡ διαμόρφωση τῆς ἱστορικῆς μνήμης μέσα ἀπὸ τὶς κοινωνικὲς συγκρούσεις στὴ νεώτερη καὶ σύγχρονη ἑλληνικὴ ἱστορία*

Δημήτρης Κυρτάτας, *Τὸ νόημα τῆς ἱστορίας στὸ μάθημα τῶν Ὀρθοσκευτικῶν*

Γιώργος Μαργαρίτης, *Ἡ ἱστορία καὶ τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας*

Μαρίτσα Ντεκάστρο, *Τὸ παραμῦθι τῆς ἱστορίας. Ἀνάλυση τοῦ ἐγχειριδίου τῆς Δ' Δημοτικοῦ*

Τόνια Κιουσοπούλου, *Κάποιες σκέψεις γιὰ τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας μὲ ἀφορμὴ τὸ βιβλίο τοῦ Marc Ferro «Πῶς διηγῶνται τὴν ἱστορία στὰ παιδιὰ σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο»*

Ἀλέξης Πολίτης, *Ἡ ἄτυπη καθημερινὴ ἔρευνα*

Συζήτηση

Τὰ ἐγχειρίδια τῆς ἱστορίας

Βασίλης Κρεμμυδᾶς, *Πῶς κατασκευάζεται ἓνα ἐγχειρίδιο*

Μένης Θεοδωρίδης, *Ἡ ἀφανὴς ἰδεολογία στὸ μάθημα τῆς ἱστορίας*

Γιώργος Σμπιλέρης, *Τὰ ἐγχειρίδια βασικῆς ἱστορικῆς παιδείας*

Ἑλλη Γιωτοπούλου - Σισιλιάνου, *Τὰ κεφάλαια πολιτισμοῦ στὰ ἐγχειρίδια τῆς ἱστορίας*

Μαρία Σκιαδαρέση, *Τὸ ἐγχειρίδιο τῆς Α' Λυκείου, «Ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου γένους» Α. Σταυριανοῦ*

Μαριέττα Σέρβου, *«Θέματα νεώτερης καὶ σύγχρονης ἱστορίας ἀπὸ τὶς πηγές».* Ἀγωγή ἢ ἀδυναμία θεωρητικῆς προσέγγισης τῶν πηγῶν;

Ἀγγελικὴ Κωνσταντακοπούλου, *Τὸ ἐγχειρίδιο τῆς Γ' Λυκείου, «Εἰσαγωγή στὶς ἱστορικὲς σπουδές»*

Συζήτηση

Τὰ πρακτικὰ τοῦ Δημέρου θὰ κυκλοφορήσουν τὸ φθινόπωρο τοῦ 1987.

2. *Χρόνος, διάρκειες, ἱστορία. Πολλαπλὲς προσεγγίσεις*
(Ἀθήνα, 23 - 24 Ἰανουαρίου 1987)

κύκλος

Αὐγουστος Σορδίνας, *Σύμβολα καὶ ἔννοια τοῦ χρόνου στὴν προϊστορία*

Στέλιος Παπαδόπουλος, *Ἄνθρωπος καὶ χρόνος στὴν παραδοσιακὴ κοινωνία*

Νόρα Σκουτέρη - Διδασκάλου, *Ἀνδρικός χρόνος, γυναικεῖος χρόνος;*

Ἄλκη Κυριακίδου - Νέστορος, *Χρόνος καὶ προφορικὴ ἱστορία*

στάσιμο

Δ. Ν. Μαρωνίτης, *Ἀνάπτυξη καὶ σύμπτυξη τοῦ χρόνου στὶς Νουβέλες τοῦ Ἡροδότου*

Παν. Μουλλάς, *Χρόνος καὶ ἀφήγηση: σχέσεις, ἀλληλουχίες, διακρίσεις*

Ἡλίας Ἀντωνόπουλος, *Ἄνθρωπος καὶ χρόνος στὴ βυζαντινὴ τέχνη*

ἀνάπτυγμα

Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης, *Ἄνθρωπος καὶ χρόνος στὴ νεοελληνικὴ χρονολογία*

Βασίλης Παναγιωτόπουλος, *Οἰκονομία καὶ χρόνος*

Σπύρος Ἀσδραχάς, *Οἱ χρόνοι τοῦ ἱστορικοῦ*

Τὸ ἴδιο Διήμερο, μὲ οὐσιαστικὲς ἀλλαγές στο πρόγραμμα τῶν ὁμιλητῶν, μεταφέρθηκε καὶ στὴν Κέρκυρα, 6 - 7 Ἰουνίου 1987. Ἐδῶ ὀργανωτὴς ἦταν ὁ Δῆμος Κερκυραίων ἢ ΕΜΝΕ συμμετεῖχε μαζί μὲ τὸ Ἰόνιο Πανεπιστήμιο.

Γ' Ἐπιστημονικὲς ἀποστολές

Ἡ ταξινόμηση τοῦ Δημοτικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἐρμούπολης, ποὺ ἡ ΕΜΝΕ εἶχε ἀναλάβει ἀπὸ τὸ 1977, ὀλοκληρώθηκε. Κυκλοφορεῖ ἤδη ὁ σχετικὸς κατάλογος: *Ὁδηγὸς Δημοτικοῦ Ἀρχείου Ἐρμούπολης (1821 - 1949)*.

Δ' Έκδόσεις

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΕΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

1. Γεώργιος Λεονταρίτης, *Έλληνική Έμπορική Ναυτιλία (1453-1850)*, 1981· β' έκδ. 1987.
2. Eric J. Hobsbawm, *Η συμβολή του Καρόλου Μάρξ στην επιστήμη της ιστορίας*, 1981.
3. Φίλιππος Ήλιού, *Κοινωνικοί αγώνες και Διαφωτισμός. Η περίπτωση της Σμύρνης (1819)*, 1981· β' έκδ. 1986.
4. Σπύρος Ί. Άσδραχάς, *Ιστορική έρευνα και ιστορική παιδεία. Πραγματικότητες και προοπτικές*, 1982.
5. Γιώργος Βελουδής, *Ο Jakob Philipp Fallmerayer και η γένεση του έλληνικού ιστορισμού*, 1982.
6. Louis Bergeron και Marcel Roncayolo, *Από την προβιομηχανική στη βιομηχανική πόλη*, 1984.
7. Fernand Braudel, *Μελέτες για την Ιστορία*, 1986· β' έκδ. 1987.
8. Ruggiero Romano, *Fernand Braudel*, 1986.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΜΝΗΜΩΝ

1. Όλγα Γκράτζιου, *Die dekorierten Handschriften des Schreibers Matthaios von Myra (1596-1624). Untersuchungen zur griechischen Buchmalerei um 1600*, διαδακτορική διατριβή, Άθήνα 1982.
2. Έλένη Φουρναράκη, *Η έφημερίδα "Ήλιος του Παναγιώτη Σούτσου (1833)*, Περίληψεις - εύρετήρια, Άθήνα 1986.
3. Τόνια Κιουσοπούλου, *Η έφημερίδα Έποχή (Νάυπλιο 1834-1835)*. Περίληψεις - εύρετήρια, Άθήνα 1986.